

Doporučení Pracovní skupiny Rady pro výzkum, vývoj a inovace pro rovnost žen a mužů ve výzkumu (PS RVVI RZMV) Radě pro výzkum vývoj a inovace (RVVI) ve věci proplácení služeb péče¹

PS RVVI pro rovnost žen a mužů žádá RVVI, aby:

- **doporučila poskytovatelům, aby:**
  - umožnili zařazení nákladů péče² mezi způsobilé náklady vzniklé přímo v souvislosti s činností výzkumné/ho pracovnice/pracovníka jako náklady osobní při splnění konkrétních podmínek.³ A/nebo aby je umožnili zahrnout mezi doplňkové (režijní) náklady, buďto prostřednictvím metody flat rate (paušál)⁴ nebo metodou full cost (účetně doložitelné náklady) za splnění konkrétních podmínek;⁵
  - aby definovali, co jsou služby péče, jakým způsobem akceptují poskytování příspěvku zaměstnavatele a stanovili principy takového uznávání (viz příklady praxe v GA ČR a TA ČR uvedené níže v textu);⁶ informovali vědeckou komunitu o tomto opatření, mapovali jeho využívání a vyhodnocovali jejich účinnost;
  - prozkoumali možnost vytvoření položky na péči (např. v položce ostatní osobní náklady) v rozpočtu projektů, čímž by zajistili plošnou dostupnost opatření bez ohledu na neexistenci vnitřních předpisů institucí VaVal (zejm. v programech podpory jako je Zéta TA ČR, která míří na podporu mladých a genderové rovnosti);
  - zvážili, pokud je to možné, zavedení suplementárních grantů či jiných opatření, která jsou běžná například v zahraničí a směřují ke stejnému cíli (viz příklady praxe v Příloze 1 tohoto dokumentu);
  - zvážili, jak zohlednit situace, kdy např. v menších městech specifické služby péče nemusí být dostupné;
- **doporučila institucím VaVal, aby:**
  - se proplácením služeb péče zabývaly jako součástí dosahování cílů Národní politiky VaVal (opatření 12), nikoli jako benefitem zaměstnanců, přijaly vnitřní

¹ Materiál byl zpracován v rámci projektu sdílených činností STRATIN+ financovaného MŠMT (identifikační kód MS2104).

² Tj. služby nahrazující péči rodiče o dítě před dovršením 3 let věku - dětská skupina, jesle, školka, chůva, služby nahrazující péči o osobu odkázanou na péči jiné osoby, pokud pečující osobou je zaměstnanec, a zároveň se jedná o osobu blízkou zaměstnanci a zajištění péče po dobu nezbytné zahraniční pracovní cesty, případně cestovní náhrady související s cestováním rodiče nepřetržitě pečujícího o dítě do 3 let věku a dítěte.

³ 1) Nárok na příspěvek na služby musí vyplývat z vnitřního předpisu příjemce, nebo kolektivní smlouvy, 2) nárok musí být stanoven shodně pro zaměstnance bez ohledu na to, zda se účastní projektu, v rámci něž je možné uplatnit náklady služby péče, či nikoliv a 3) poskytovatel musí definovat, co jsou služby péče, jakým způsobem akceptuje poskytování příspěvku zaměstnavatele (neboli částečně stanoví, jak může systém poskytování u příjemce vypadat), a stanoví limit. Ve prospěch projektu lze vykázat pouze náklady do výše odpovídající zapojení pracovníka na daném projektu.

⁴ V rámci něhož není nutné účetní doložení těchto nákladů, v rámci této metody vykazování není specifikován konkrétní náklad.

⁵ Lze dovodit jednoznačnou souvislost s daným projektem, osobou a s danou výzkumnou činností. S ohledem na skutečnost, že se jedná o náklady doplňkového charakteru, je zde prostor právě pro náklady s výzkumnou činností související, nemusí se jednat o náklady na samotnou výzkumnou činnost.

⁶ Např.: Ve prospěch projektu lze vykázat pouze náklady do výše odpovídající zapojení pracovníka na daném projektu, atp.

předpisy umožňující proplácení služeb péče, informovaly o této možnosti své zaměstnance/zaměstnankyně a mapovaly využívání opatření.

- **doporučila ministryni pro vědu, výzkum a inovace**, aby ve spolupráci s poskytovateli a dalšími autoritami (MF, atp.) vytvořila vzor vnitřního předpisu poskytovatelů umožňujícího proplácení služeb péče ve VaVal institucích;
- a vypracovala stanovisko k možnosti využívání institucionálního financování služeb péče a suplementárních grantů.

Materiál má přímou návaznost na úkoly z následujících strategií:

- [Národní politika výzkumu, vývoje a inovace 2021+](#) v rámci opatření 12 Vytváření podmínek pro kombinaci výzkumné práce a rodičovství a pro uplatnění žen po mateřské dovolené mimo jiné ukládá: „zavést uznatelnost vybraných nákladů na služby péče o děti související s výkonem vědecké profese u řešitelů a členů řešitelského týmu (např. uznatelnost nákladů v položce služby na hlídání dětí kojících matek při jejich účasti na vědecké konferenci)“.
- [Strategie rovnosti žen a mužů ČR na roky 2021-2030](#) v kapitole 5. Poznání stanovuje opatření 1.4.5 s cílem „umožnit financování služeb péče v programech účelové podpory (služby péče o děti a další závislé osoby a další formy zajištění hlídání apod.)“.
- Úkol zavést uznatelnost vybraných nákladů na služby péče o děti související s výkonem vědecké profese u řešitelů a členů řešitelského týmu obsahuje také [Plán podpory rovnosti žen a mužů MŠMT 2021-2024](#). V rámci dosažení cíle I. 4 Principy genderové rovnosti jsou zohledňovány v hodnocení a financování v oblasti vysokého školství, vědy a výzkumu si MŠMT stanovuje za cíl dosáhnout větší udržitelnosti kariér ve VaVal prostřednictvím uznatelnosti nákladů na péči.

Nastínění problému

Dle dotazníkového šetření provedeného NKC - gender a věda Sociologického ústavu AV ČR v roce 2017 pečuje 43 % akademických pracovníků (45 % akademiček a 41 % akademiků) alespoň o jedno nezaopatřené dítě. Celkem 18 % akademiček a 22 % akademiků má doma dítě předškolního věku (0-6 let) a celkově 31 % akademických pracovníků pečuje o děti ve věku 0-11 let.⁷ Zároveň platí, že nejvíc odmítnutých přihlášek dětí do mateřských škol z hlediska krajů je v hlavním městě Praha, Jihomoravském a Středočeském kraji,⁸ kde také z celé ČR působí největší množství výzkumníků a výzkumnic (celkem 78 %, zdroj: ČSÚ).⁹ Na tuto situaci v minulosti reagovaly některé instituce VaVal zřizováním vlastních dětských koutků a školek¹⁰ financovaných obvykle z operačních programů, které ovšem ne vždy dostatečně pokrývají poptávku.

Mimo denní péče o děti mohou také nastat situace, kdy je třeba zajistit i specifickou péči, kterou standardní (denní) služby péče nepokrývají. Může to být např. hlídání na konferencích, cestovné a ubytování hlídající osoby na konferenci u kojících matek, finance na pomoc při přesunu rodiny do zahraničí u mobilních schémat, nebo potřeba zajistit denní péči o nemocného, invalidního či jinak závislého člena rodiny, např. rodiče.

⁷ Zdroj: Vohlídalová, M. 2018. Akademici a akademičky 2018: zpráva z dotazníkového šetření akademických a vědeckých pracovníků a pracovníků ve veřejném sektoru https://genderaveda.cz/wp-content/uploads/2019/01/AA2018_kvantitativne.pdf.

⁸ Zdroj: Zyanová, T.; Janhubová, K. 2020. Analýza dostupnosti zařízení péče o děti v předškolním věku. Se zaměřením na mateřské školy a dětské skupiny http://www.dsmpsv.cz/images/ke_stazeni/Anal%C3%BDza_dostupnosti_za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD_p%C3%A9%C4%8De_o_p%C5%99ed%C5%A1koln%C3%AD_d%C4%9Bti.pdf.

⁹ Ukazatele výzkumu a vývoje za ČR v letech 2005-2019: https://www.czso.cz/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje.

¹⁰ <https://genderaveda.cz/skolky-a-detske-koutky/>.

Podpora pracujících rodičů je v ČR u poskytovatelů umožňována (mimo jiné) prostřednictvím institutu uznatelnosti nákladů. Opatření zavedly zejména GA ČR a TA ČR. Využívání tohoto opatření ovšem dle zjištěných informací nemusí odpovídat skutečnému zájmu o ně ze strany výzkumnic a výzkumníků. Proto se ukazuje jako vhodné zvážit úpravu stávajících opatření a/nebo zvážit zavedení podpory po vzoru zahraničí (např. suplementární granty, viz Příloha 1).

Problémy:

- Nejednotný přístup poskytovatelů k možnosti hradit finance na péči z účelových prostředků.
- Neexistence vnitřních předpisů, které by na VaVal institucích umožnily čerpání.
- Nízké povědomí o existenci opatření.
- Nízké povědomí poskytovatelů o využívání opatření ze strany výzkumnic a výzkumníků.

Praxe poskytovatelů

Mezi poskytovateli financí na VaV podporu služeb péče o děti umožňují především TA ČR a GA ČR. **TA ČR** se na náklady spojené s péčí o závislé členy domácnosti dívá ve všech programech jako na způsobilé pokud jsou vykázány v rámci režii, a to za těchto podmínek: metodou flat rate (paušál), v rámci něhož není nutné účetní doložení těchto nákladů, či metodou full cost (účetně doložitelné náklady), což je uznatelný způsob, pokud je vykazování ošetřeno ve vnitřním předpisu příjemce.¹¹

GA ČR umožňuje proplácet služby péče o děti osob podílejících se na výzkumu v rámci způsobilých nákladů u všech projektů. Tato možnost byla poprvé explicitně zmíněna na jaře 2020 v souvislosti s pandemií Covid-19 a od roku 2021 je uvedena přímo v zadávacích dokumentacích pro projekty s počátkem řešení v roce 2022.¹² Dle vyjádření GA ČR¹³ může výše poskytnuté dotace na doplňkové (režijní) náklady činit max. 20 % z poskytnuté dotace na uznané ostatní neinvestiční náklady, tj. s vyloučením doplňkových (režijních) nákladů, uvedené ve smlouvě nebo rozhodnutí o poskytnutí účelové podpory. Nejsou-li doplňkové (režijní) náklady požadovány v návrhu projektu, nelze je zahrnout mezi uznané náklady. Nejsou informace o dalších poskytovatelích, kteří by k zavedení podobného opatření přistoupili. Resorty průmyslu a ochodu a kultury se vyjádřily, že takové opatření nemají.

Informace o využívání proplácení služeb péče jsou jen dílčí. Dle výsledků dotazníkového šetření TA ČR,¹⁴ které zjišťovalo využívání nákladů na sladování rodinného a profesního života v rámci programu ZÉTA, prostředky na tyto služby využilo 11 % respondentů. Velmi často otázku komentovali s tím, že není možné prostředky využít, neboť chybí vnitřní předpisy institucí, nebo o daném opatření nevěděli. Oddělení kontrol TA ČR, které sleduje také podrobné náklady projektů v rámci kontrol v institucích, se s tímto typem nákladů zatím nesešlo a nesešlo se ani s tím, že by instituce měly problematiku ve směrnicích ošetřenu.¹⁵ GA ČR aktuálně nemá údaje o využívání tohoto opatření a plánuje víc zjistit v rámci dotazníkového šetření, které má proběhnout v lednu 2022.

Diskuze na sociálních sítích částečně potvrzují jedno ze zjištění TA ČR. A sice, že řešitelky/řešitelé narážejí na problém neexistence vnitřních předpisů, popř. rovnou na nezáměr

¹¹ TA ČR. Rozbor uznatelnosti nákladů péče dle ZPVV, 24.9.2021. Podkladový materiál.

¹² <https://gacr.cz/opatreni-predseditva-zpusobile-naklady-v-bezicich-projektech-v-roce-2020/>.

¹³ Zdroj: Podklad pro Pracovní skupinu pro otázky pracovních podmínek lidí ve výzkumu a vyrovnání příležitostí pro muže a ženy, poskytnuto 30.9.2021.

¹⁴ Šetření se týkalo programu ZÉTA a reagovalo na něj 22 % oslovených. Zdroj: E-mailová komunikace s ředitelkou sekce průřezových agend TA ČR Táňou Hálovou Perglovou dne 6.10.2021.

¹⁵ Pokud ale příjemci vykazují nepřímé náklady metodou flat rate, pak takové náklady nejsou detekovatelné.

institucí vycházet rodičům vstříc.¹⁶ Také dle informací AV ČR, které čerpání opatření ověřovalo na svých ústavech na podnět NKC - gender a věda již v roce 2020, žádné z pracovišť, která reagovala na dotaz (31 z 54 celkem), opatření nevyužilo.¹⁷

Závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že přinejmenším dva nejvýznamnější poskytovatelé projektové podpory pro výzkum a inovace v ČR mají snahu o zajištění lepších možností, jak sladovat rodinný a profesní život výzkumnic a výzkumníků formou podpory zajištění služeb péče. Aktuálně nastavený systém - proplácení služeb péče vykazuje určité slabiny, které brání využívání opatření v míře, o jakou by byl zájem. PS pro rovnost žen a mužů proto navrhuje výše uvedená opatření, která mají za cíl odstranit možné bariéry využívání opatření posílení stávajících opatření, popř. se inspirovat zahraniční praxí (viz Příloha 1).

---

¹⁶ Alena Fornůsková, Iniciativa VĚDMA:

https://www.facebook.com/NKCgenderaveda/posts/4387994551261124?comment_id=4388271124566800&reply_comment_id=4388702821190297.

¹⁷ Petr Šimůnek, ředitel Ekonomického odboru Kanceláře Akademie věd ČR, emailová komunikace z 18.6.2020.

Příloha 1: Zahraniční praxe

Opatření vedená snahou zajistit služby péče o děti výzkumníků a výzkumníků v rámci účelové podpory jsou v zahraničí běžná a mají různou podobu. Ve všech zmapovaných případech byly tyto služby hrazeny přímo z prostředků alokovaných na výzkum. Zároveň však žádná ze zahraničních institucí nevyužívá přímo formu proplácení služeb, jak se to děje v případě dvou nejvýznamnějších poskytovatelů v ČR. Zahraniční instituce obvykle mají specifické granty přímo pro pracující rodiče či v rámci všech projektů automaticky počítají s touto možností. Zahraniční praxe také ukazuje, že není zvykem explicitně ukotvovat proplácení péče ve VaVal v legislativě státu, ale že jednotlivé instituce financující výzkumy se řídí vlastními vnitřními předpisy.

Swiss National Science Foundation – SNSF zavedla “Flexibility grant”¹⁸, o který si rodič může žádat během celého roku a který nabízí dvě možnosti jak sladit profesní a osobní život. Tyto dvě možnosti mohou být kombinovány: grant může pomoci pokrýt externí výdaje spojené s péčí o dítě, které musí výzkumník či výzkumnice hradit a to minimálně 3 dny v týdnu, nebo může pomoci financovat plat spolupracovníka či spolupracovnice, díky kterým se výzkumníkovi či výzkumnici sníží úvazek.¹⁹

Výzkumníci a výzkumnice musí být primárním pečovatelem o dítě, zároveň musí pracovat v projektech financovaných SNSF a jejich pracovní úvazek je alespoň 80 %. Doktorandi a doktorandky mohou požádat o grant nezávisle na výši úvazku, ale mají pouze nárok na grant na péči o dítě, nemají nárok na příspěvek na pomocného pracovníka.²⁰ Granty jsou k dispozici již v kalendářním měsíci podání žádosti. Dle informací SNSF využití tohoto grantu rapidně stoupá s každým rokem.²¹

Science Foundation Ireland – SFI zavedla suplementární grant²² pro výzkumnice a výzkumníky s nejmenšími dětmi nad rámec²³ sociálního příspěvku poskytovaného státem. O tento suplementární grant je možné žádat během celého roku. Pro držitele a držitelky grantu, jejichž plat je hrazen hostitelskou institucí, se jedná o příplatek ve výši 3 146 EUR měsíčně až po dobu sedmi měsíců, který může pokrýt zaměstnání pomocného personálu, jenž zajistí administrativní činnosti po dobu absence. Pro zaměstnance SFI se vyplacená částka rovná rozdílu mezi sociálním příspěvkem a výší platu uvedeného ve smlouvě. Pro zaměstnance bez nároku na sociální příspěvek SFI poskytuje financování ve výši zákonem oprávněného sociálního příspěvku.

Post-graduální výzkumní studenti a studentky jsou také způsobilí žádat o tento grant. Suplementární grant, který je nad rámec rodičovské hrazené státem, je financován z grantového rozpočtu SFI, tedy z rozpočtu Ministerstva pro vysoké školství, vědu, výzkum a inovace.²⁴

¹⁸ Základní informace o Flexibility Grantu na stránkách SNSF:

<https://www.snf.ch/en/ovil4ntsX4h2jEiU/funding/supplementary-measures/flexibility-grant>.

¹⁹ Zdroj: Právní rámec National Research Council: Annex 4: Flexibility grants. 2020. Dostupný z:

https://media.snf.ch/zPDDvImCdFmOAvq/Annex_IV_Ausfuhrungsreglement_Beitragreglement_E.pdf.

²⁰ Zdroj: Guidelines for requesting a Flexibility Grant. 2021. Dostupné z:

https://media.snf.ch/0ZmVIGqvvgg184n/Leitfaden_Flexibility_Grant_en.pdf.

²¹ SNSF: Flexibility Grant: research and childcare are compatible. Dostupné z:

<https://www.snf.ch/en/YMIgeqhh0w9q93NQ/news/news-191212-flexibility-grant-research-and-childcare-are-compatible>.

²² Zdroj: Právní rámec SFI politiky mateřství a adopce. SFI Maternity/Adoptive Policy. 2019. Dostupné z:

https://www.sfi.ie/funding/sfi-policies-and-guidance/gender/SFI-Maternity_Adoptive-Policy-V2.3-Sept-2019.pdf.

²³ Rodičovská politika SFI jde daleko za rámec irské legislativy a instituce si jej sama ukotvila v dokumentu “SFI Gender Strategy 2016-2020”.

Dostupné z: <https://www.sfi.ie/resources/SFI-Gender-Strategy-2016-2020.pdf>.

²⁴ Informace o alokaci financí vychází z osobní komunikace s Rochelle Fritch z SFI (2.9.2021).

Deutsche Forschungsgemeinschaft – DFG nemá suplementární granty, ale v rámci všech grantů počítá s možností dodatečného zažádání o proplácení výdajů spojených s rodičovstvím.²⁵ Poskytovatel nabízí řadu řešení pro usnadnění sladování rodinného a profesního života řešitelek a řešitelů, ze kterých si rodič může vybrat či je kombinovat. Preferuje ovšem spíše než proplácení služeb péče dodatečné najmutí další osoby na výpomoc s výzkumem.

DFG proplácí účelově péči, jen pokud ji nemůže poskytnout hostující instituce či pokud se rodina nachází v území, kde je nedostatek míst ve školce²⁶. Řešení proplácení péče není ukotveno v německé legislativě²⁷ ale ve statutu DFG z roku 2002²⁸.

EMBO - The European Molecular Biology Organization nabízí postdoktorandům v programu zahraniční mobility řadu benefitů, které se vztahují ke sladování rodinného a profesního života.²⁹ Mimo jiné také proplácí jednorázové výdaje na péči o dítě během konferencí.³⁰ O tento příspěvek se žádá v rámci běžné přihlášky na akci. Ostatní opatření přijatá se zaměřují např. na příspěvek na relokaci rodiny do a z hostující instituce a dále obecně na poskytnutí rodičovské, neplaceného volna, příspěvků na dítě, atp.

---

²⁵ Formy a šíře proplácení výdajů se liší podle toho, zda výzkumník je vedoucí týmu (https://www.dfg.de/en/research_funding/principles_dfg_funding/equal_opportunities/measures/compensation_absence/index.html) či pouze jeho člen (https://www.dfg.de/en/research_funding/principles_dfg_funding/equal_opportunities/measures/compensation_maternity_leave/index.html).

²⁶ https://www.dfg.de/formulare/52_14/52_14_en.pdf.

²⁷ Dle osobní komunikace s Evou Reichenwein (3.9.2021) z DFG je link s německou legislativou pouze nepřímý. Rodičovská je uzákoněna na 12 měsíců a mateřská na přibližně 3 měsíce. Důvodem politik DFG je právě pracovat s materiálními interpretacemi tohoto zákona, kdy rodičovskou vybírají především ženy.

²⁸ https://www.dfg.de/en/dfg_profile/statutes/index.html.

²⁹ Základní informace o benefitech na stránkách EMBO: <https://www.embo.org/funding/fellowships-grants-and-career-support/postdoctoral-fellowships/benefits/>.

³⁰ Zdroj: <https://www.embo.org/funding/lecture-travel-and-childcare-grants/childcare-grants/>.